

نقدی بر کتاب «مکتب در فرایند تکامل»

حسین کهنی

قسمت سوم

نویسنده «کتاب مکتب در فرایند تکامل» در ادامه بحث خود با یک خلأ عظیم از عدم طرح حوادث قرن اول و یا عدم آگاهی و در نظر نگرفتن خط مشی چهار امام اول شیعیان به قرن دوم هجری وارد شده و تشیع را در این دوران بررسی می‌نماید. وی می‌نویسد «دست کم از اواخر قرن اول هجری انتظار و اعتقاد به ظهور یک منجی و رهایی بخش انقلابی از دودمان پیامبر که در آینده ظهور کرده و نظام فاسد و ظلم و ستم را در هم ریخته و حکومت عدل و قسط را پی‌ریزی خواهد نمود در همه قشرهای جامعه اسلامی وجود داشته است. این منجی رهایی بخش را شیعیان با نام قائم می‌شناختند.»^۱

نویسنده این ادعا را از قول ویلفرد مادلونگ از کتاب دائرة المعارف اسلام نقل کرده است و همین موضوع را به عنوان اساس نظریات خود در تمام مباحث های بعدی کتاب قرار داده است.

این نوع اعتقاد به امام زمان (عج) و ظهور قائم از دیدگاه نویسنده که از قرن دوم هجری موضوع آن گسترش یافته است بسیار غیرمحققانه است. آنقدر روایات مربوط به امام زمان (عج) در اسلام زیاد است که شاید بیش از هر موضوع دیگری برای آن روایت، از راویان، حدیث نقل شده است؛ بطوریکه همه نحلله های اسلامی از هر گروه سنی و شیعه بدون استثناء آن را پذیرفته‌اند و اکثریت این روایات از زبان خود حضرت رسول، امام علی (ع)، امام حسن (ع)، امام حسین (ع) و امام سجاد (ع) در همان قرن اول بیان گردیده است. همچنین صدها روایت از اهل تسنن در همان قرن اول نقل شده است. مجموع روایاتی را که محققان چه شیعه و چه سنی درباره امام زمان جمع آوری کرده‌اند، ۶۴۴۲ روایت است که روایات مشترک بین شیعه و سنی ۳۹۲۷ حدیث است و روایات مخصوص تشیع ۲۵۱۵ حدیث می‌باشد. مجموعه این احادیث در ۱۵۴ کتاب از شیعه و سنی از صدها نویسنده جمع آوری شده است.

آیا کیسانیه به رهبری محمد بن حنفیه در قرن اول هجری ابن حنفیه را امام زمان خود نمی‌دانستند؟ سه گروه بعد از مرگ محمد بن حنفیه از کیسانیه جدا شدند و همه ادعای مهدویت می‌کردند. (من جمله گروه هاشمیه) آیا پیامبر اکرم و چهار امام اولیه هیچ کدام درباره امام زمان و قائم بودن آن در زمان خود با یاران و اصحاب و شیعیان سخن نگفته بودند؟

جمع آوری بسیاری از این احادیث ممکن است که در قرون بعد توسط رجال شناسان و درایه نویسان صورت گرفته باشد اما بیان آنها در همان سال‌های اول اسلام به بعد صورت گرفته و در طول صد سال اول گسترش یافته است. بررسی سلسله سندی این روایات و راویان اولیه آن نشان دهنده این موضوع است. کتبی که توسط اهل سنت در مورد حدیث و روایت پیرامون حضرت علی (ع)، امامت ایشان، غدیر خم، بر حق بودن اهل بیت، امام زمان و ظهورش از نسل فرزندان علی (ع) و ... نقل شده است، بسیار زیاد است که ذیلاً نام بعضی را بیان می‌داریم:

۱. صحیح بخاری تألیف محمد بن اسماعیل بخاری، کتاب احکام

۲. صحیح مسلم بن حجاج نیشابوری کتاب فتن
۳. صحیح محمد بن عیسی ترمزی- جلد ۲- صفحه ۲۹۸ و ۲۹۷
۴. صحیح ابن ماجه قزوینی- باب فضائل اصحاب نبی- صفحه ۱۲
۵. مستدرک الصحیحین- حافظ عبد ا... محمد بن عبد ا... نیشابور معروف به حاکم نیشابور- جلد دوم ۱۲۹ و جلد سوم ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۶، ۳۷۱
۶. مسند امام احمد بن حنبل- جلد چهارم صفحه ۲۸۱ و جلد پنجم ۳۴۷
۷. مسند ابو داود طیاسی- جلد ۱ صفحه ۲۳ و ۱۱۱
۸. سنن کبری بیهقی- جلد ۱۰ صفحه ۱۴
۹. اسد الغابه ابن اثیر- جلد ۵ صفحه ۹۴
۱۰. تفسیر کبیر فخر رازی در تفسیر آیه یا ایها الرسول بلّغ ...
۱۱. درّ منثور سیوطی ذیل آیه فوق
۱۲. در تاریخ طبری از هفتاد و پنج صحابی حدیث در مورد علی و غدیر و امامت نقل شده است.
۱۳. کنز العمال- متقی هندی- جلد ۶- صفحه ۳۹۹، (جلد دوم دهها بار در جای جای آن)
۱۴. کنوز الحقایق - مناوی - صفحه ۱۴۵ و ۴۲

و کتب دیگر که دهها جلد کتاب معتبر در نظر اهل سنت را می توان به آنها اضافه کرد. علامه امینی نام ۳۶۰ نفر از راویان حدیث اهل سنت را که در کتب خود حدیث غدیر را آورده اند نقل کرده است.^۱ همچنین صحابه ای که در زمان خود حضرت رسول حدیث غدیر را نقل کرده اند را ۱۱۰ نفر نام برده که در کتب اهل سنت از آنها روایت ضبط شده است.^۲ همچنین محدثین ثقه اهل سنت را که همه اهل سنت آنها را تأیید کرده اند را ۱۸ نفر می داند که اخبار مربوط به غدیر را در کتب خود نقل نموده اند.^۳

و اما کتبی که از محققان شیعه به حدیث غدیر، امام زمان، امامت و ... آمده است بسیار زیاد و متنوع است که نام بعضی از آنها به شرح ذیل است:

۱. نهج البلاغه
۲. ثواب الاعمال شیخ صدوق
۳. اصول کافی محمد بن یعقوب کلینی
۴. الارشاد شیخ مفید
۵. رجال شیخ طوسی
۶. رجال محمد کشی
۷. رجال نجاشی
۸. اثبات الهدایة شیخ حر عاملی
۹. الغیبه شیخ طوسی

^۱ جلد ۱ الغدیر از صفحه ۱۷۵ الی ۲۹۴

^۲ جلد ۱ الغدیر از صفحه ۸۵ تا ۱۷۴

^۳ جلد ۱ الغدیر از صفحه ۲۳۹ تا ۲۹۵

۱۰. مجمع البیان طبرسی
۱۱. علام الوری با علام الهدی شیخ طبرسی
۱۲. اکمال الدین و اتمام النعمه شیخ صدوق
۱۳. الاحتجاج شیخ طبرسی
۱۴. آثار الباقیه ابو ریحان بیرونی
۱۵. تحفه الزائر علامه محمد باقر مجلسی
۱۶. تذکرة الائمة علامه محمد باقر مجلسی
۱۷. بحار الانوار علامه محمد باقر مجلسی
۱۸. تفسیر علی ابن ابراهیم قمی
۱۹. ثواب الاعمال شیخ صدوق
۲۰. شرح اربعین شیخ بهایی
۲۱. توضیح المقاصد شیخ حر عاملی
۲۲. بلد الامین کفعمی
۲۳. مناقب آل ابو طالب ابن شهر آشوب
۲۴. وسائل الشیعه شیخ حر عاملی
۲۵. مصباح کفعمی
۲۶. الغدیر امینی

و صدها کتاب دیگر که در این زمینه نوشته شده است.

اولاً سوال ما این است که آیا آقای مدرسی همهٔ ۶۴۴۲ روایت ضبط شده در این زمینه را بررسی کرده‌اند که به این نتیجه رسیده‌اند که شیعه و باور امام زمان از قرن دوم رو به رشد نهاده است؟

ثانیاً چرا از میان هزاران روایت و کتاب که در زمینهٔ حضرت مهدی و امامت و غدیر خم و آل رسول از شیعه و سنی نوشته شده است استناد ایشان به نظریهٔ مادلونگ از کتاب دایرة المعارف اسلامی نویسنده‌گان غربی می‌باشد؟

شاید ایشان باور دارند که همهٔ کیان شیعه و سنی در بیان روایات خود ضعیف هستند و فقط مادلونگ و گلدزیهر قابل قبول هستند.